

La repera *vintage*

Text > MAR BOSCH

Memòria vintage té alguna cosa de mestratge, i per això s'enceta amb una recomanació: «Aquest llibre es pot començar per qualsevol banda, si bé per entendre'n el sentit i els límits es recomana llegir abans les entrades *diccionari* i *vintage*». I com a bons oïdors de les veus de l'experiència, veus com les de Vicenç Pagès Jordà (Figueres, 1963), ens n'anem directament a les pàgines on trobarem les entrades suggerides per navegar en aquest diccionari personal i fàcilment transferible. Primera parada: *diccionari*. Un d'aquells llibrots que els nostres fills no saben per on agafar, generalment de color marró senyor, verd fosc o grana madura i grossa, de la mida d'un cap que pensa molt. No és el cas d'aquest llibre, perquè tampoc és un diccionari qualsevol, és a dir: tampoc és l'avi mort de Google. Ara bé, sí que n'adopta la forma i algunes de les seves moltes bondats. Una és la de facilitar-nos descobrir paraules imprevistes, troballes en el camí del passejant. D'aquesta manera, quan llegim l'entrada *dallò*, per exemple, ens mena a *mandanga*. Amb la verticalitat estanca d'una cerca a Google, això no hauria passat. Heu pensat en quantes *mandangues* ens perdem buscant justament allò que ens entafora la xarxa? Aquest és un diccionari que us passarà xuclant si no teniu pressa per badar i gaudir d'aquest bulevard d'encants lingüístics i retinals.

Com a mil·lennista justeta (entengui's a tall temporal, no només facul-

tatiu) també puc dir que som davant d'una aportació que se circumscriu, literalment, en la família dels llibres intergeneracionals: aquella mena de cola valuosíssima que enganxa l'espai entre generacions a través d'allò que tensa entre elles. Així, amb l'excusa de l'ordenació alfabètica, desplega una xarxa de conceptes, records, sons i tremperes mentals diverses que fan entrar en constant diàleg el present amb el passat, el que és personal amb el que és col·lectiu. Tot sense caure (gràcies!) en l'autoreferencialisme d'aquells que s'agraden. Sense caure en la dolça viscositat de la nostàlgia. Sense caure en el judici moral sustentat només en l'enyorança o en el paternalisme.

Si bé la proposta busca la complicitat d'unes generacions concretes, les que arrencarien a ballar amb les caricatures d'Uma Thurman o Neil Armstrong de la portada, també es pot llegir com una invitació a les lleves anteriors i successives a unir-se a la festa impagable de la creació i manteniment de records col·lectius, la vida que s'autoendreaça per tenir la sensació de sentit o consistència. Un mecanisme eminentment humà, en definitiva.

Si el llegiu descobrireu que és impossible sentir-se buit, perquè en realitat anem carregats: tenim paraules a dins, petrificades; les hem acumulat i no ho sabíem. Paraules que els parlants competents en *vintagès* es neguen a perdre del tot, rocs a la faixa. Insults inclosos.

PAGÈS JORDÀ, Vicenç.
Memòria vintage.
Barcelona: Empúries, 2020.
398 p.

Sobretot els insults, que fan molta gràcia i avui ens convé riure. Ja sigueu *retros* sense remei o *vintages* de categoria, si no us agrada aquest llibre ja podem dir-vos que sou uns cataplasmes encantats, uns tàvecs de somera, uns caps de llúpia, unes pelleringues bones per al drapaire, uns titelles esllenegats. O, en el millor dels casos i anant molt bé, uns tristos savis d'envelat.

La petjada de la Benemérita

Text > PERE BOSCH

Josep Clara (Girona, 1949) és un dels historiadors gironins amb una trajectòria més prolífica, amb una quarantena de llibres i més de dos-cents articles editats, tots caracteritzats per una sòlida base documental i un rigor inqüestionables. En la seva tasca com a investigador també ha posat de manifest, treball rere treball, una vocació inqüestionable per entrar de ple en fonts inèdites i períodes i temes poc estudiats, des del

Sexenni Democràtic fins al franquisme. El seu darrer llibre, que ressegueix la història de la Guàrdia Civil a Catalunya, és un exemple perfecte d'aquesta trajectòria. Allò que cal subratllar, en primer lloc, és que es tracta d'un llibre que cobreix un buit historiogràfic especialment rellevant en el cas espanyol i veritablement clamorós en el català, ja que estem especialment mancats d'estudis sobre la presència de l'Exèrcit, les forces

d'ordre públic i la Benemérita, malgrat que representin l'«espina dorsal de l'Estat espanyol a Catalunya», manllivant el subtítol del llibre.

En el volum de Josep Clara es ressegueix, amb una notable profusió de dades, el procés de desplegament i replegament de la Guàrdia Civil, des dels posts del segle XIX fins a la substitució gradual a partir del 1994 (capítol II). Però també s'hi aporten interpretacions suggeridores sobre l'adaptació del cos als canvis polítics i socials en els darrers cent setanta-cinc anys, amb contribucions especialment interessants, com ara les que fan referència a

L'empremta del temps

Text > MIREIA LLEÓ

El volum recull tota la poesia de Josep Sebastià Pons, que traça una obra amb referències a la seva terra i als indrets estimats, al folklore, la religió, a la natura i els seus canvis. Més endavant, l'amor per la seva dona Elena i el dolor causat per la seva mort són una part essencial en l'obra del poeta.

J. S. Pons (1886-1962) va néixer a Illa, al Rosselló, i va optar, tardanament, pel català dels avis en la creació poètica, amb la qual cosa va ajudar a bastir la llengua literària al Rosselló.

Eusebi Ayensa (Figueres, 1967) ha estat el curador d'aquesta edició crítica. Contràriament a altres edicions anteriors, en aquesta s'inclouen totes les poesies publicades en revistes i l'obra inèdita (del recull *Divertiment* i altres). Al volum que ens ocupa també apareixen els poemes que Pons va desestimar, amb vista a una reedició de l'obra de joventut. Ens referim als llibres dels inicis *Roses i xiprers* (1911), *El bon pedrís* (1919) i *L'estel de l'escamot* (1921). Aquesta edició mai no es va dur a terme i avui trobem a l'actual els poemes refusats, així com els dels reculls posteriors, *Canta perdíu i altres poemes* (1925), *L'aire i la fulla* (1930), *Cantilena* (1937), *Conversa* (1950) i l'obra publicada pòstumament *Cambra d'hivern* (1966). Un acurat criteri cronològic ens apropa als temes que el poeta va desenvolupar al llarg de la vida. Hi ha també la voluntat de reivindicar el Pons artista, amb les il·lustracions que sovint acompanyaven els versos.

les expectatives generades per la seva arribada a mitjan segle XIX, la reacció davant el procés de traspàs a la Generalitat el 1933, el paper en el cop d'estat del 18 de juliol de 1936 i en la posterior repressió franquista, i el replègament arran del desplegament dels Mossos a partir del 1994.

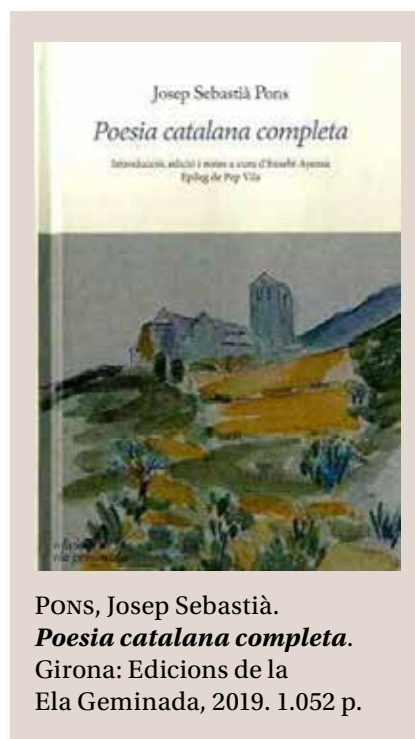
L'àmbit i els exemples, que combinen l'anàlisi de les condicions del cos amb el de la seva incidència en la societat, corresponen a l'àmbit català, però l'autor hi aporta un munt d'exemples gironins, fruit de molts anys de recerca. Clara també narra, en el darrer capítol, la reacció del cos davant la realitat nacional,

En el recull *Canta perdíu i altres poemes*, la força i el murmuri de l'aigua a les fonts són el motiu principal. I, sempre, l'empremta que deixa el pas del temps i la lluita entre memòria i oblit: «A la vall closa del poeta, | de matinada hi canta el vent, | i entre les pedres, la fonteta, | amb un delit inconscient. [...]». També hi ha lloc per al dolor, per a l'enyorança de la seva filla gran, que morí anys abans: «[...] i ma filla, penjada d'una branca, | els genolls descoberts, és tota blanca». Aquest regust amarg de la mort també el trobem a *L'estel de l'escamot* (1921). A part d'imatges relacionades amb el seu captiveri durant la Gran Guerra, podem llegir: «Ma pobra infant, mon infant morta, rosa clara [...]».

Cantilena (1937) és potser el recull més complet i profund de l'obra del poeta. Carles Riba, que en aquell moment escrivia *Del joc i del foc*, en va fer un gran elogi. I Marià Manent va afirmar que es tractava d'uns esplèndids poemes elegíacs. Pons escriu: «A tot moment voldria recordar | la meravella de ta vida, Elena. | Inútil pensament, camina en va. | La nit penetra el bosc i ve la pena».

En l'obra pòstuma destaca la *Faula d'Orfeu*, amb ressons grecollatins i contemporanis. Amb aquest volum, que inclou un glossari de dialectalismes i neologismes, així com un ric epíleg de Pep Vila, es fa justícia a l'obra, potser oblidada, de Josep Sebastià Pons.

i conclou que ha estat «per voluntat dels governs de Madrid [...] un cos retrat de l'Espanya uniforme, castellanitzadora, assimiladora de les diferències dels pobles peninsulars». El lector trobarà un munt d'exemples i anècdotes que posen de manifest el paper que va tenir la Guàrdia Civil a l'hora de reprimir els moviments socials, des de les revoltes de segle XIX fins al referèndum de l'1 d'octubre de 2017. I, al final de tot, tal com és habitual en els treballs de Josep Clara, podrà consultar un extens apèndix documental que es nodreix, en bona part, de butlletins oficials o de l'Arxiu Històric de Girona.

PONS, Josep Sebastià.
Poesia catalana completa.
Girona: Edicions de la
Ela Geminada, 2019. 1.052 p.

CLARA I RESPLANDIS, Josep.
La Guàrdia Civil: Espina dorsal de l'Estat espanyol a Catalunya (1844-2018).
Barcelona: Editorial Base, 2019.
290 p.